

Om een **menselijke** samenleving

Interactieve pdf Versie 6

dd 7 november 2026

Dit boekje is een waarschuwing tegen giftige overtuigingen die onze democratische rechtstaat ondermijnen. Het laat zien dat die overtuigingen haaks staan op onze menselijkheid en daarom niemand goed kunnen doen.

Dit boekje is een oproep pal te staan voor een samenleving waarin we tot onze bestemming komen – wat onze leeftijd, sekse, afkomst, herkomst, ras, overtuiging en geaardheid ook zijn. Een samenleving waarin we onze kansen en mogelijkheden eerlijker delen - wereldwijd. Een samenleving waarin niet het recht van de sterkste, maar het recht van de zwakste maatgevend is. Een samenleving waarin we zorgdragen voor een gezonde planeet, ons gemeenschappelijke thuis.

Dit boekje is een oproep recht te doen aan de menselijkheid die ieder mens eigen is. Om een zinvol bestaan in een menselijke samenleving.

Morgenland
UITGEVERIJ

Interactieve pdf - versie 6
dd 7 november 2026

Deze gratis pdf mag doorgestuurd en verder verspreid worden.

De inhoud van deze pdf is in een wat soberder versie in zwart-wit als boekje verkrijgbaar voor de kostprijs van €1,00.
Je kunt het bestellen op de actiepagina **Om een menselijke samenleving** van Morgenland.

Op deze zelfde pagina kun je ook gratis downloaden:
- het raampostertje (A4) *"Om een menselijke samenleving"*
- de "*Checklist Gevaarlijke Leiders"*
- *"De dans op de vulkaan"* – A.M. de Jong

Actiepagina "Om een menselijke samenleving"

© 2026, Morgenland Uitgeverij
Beeldmateriaal: Word (icoontjes) en Vecteezy (waar de bronvermelding ontbreekt.)
Tekeningen op bladzijden 12, 22, 29 en 36: Ilse Faber
www.instagram.com/by_ilse.paintings?stkn=cnluMTIxbmk4YmY0
Vormgeving: Dirk van de Glind

Uit deze pdf mag uiteraard geciteerd worden, graag met bronvermelding. Het overnemen van fragmenten voor commerciële doeleinden is alleen toegestaan na voorafgaande, schriftelijke toestemming van de uitgever.

Morgenland Uitgeverij ontleent haar naam aan het werk van Hermann Hesse (1877-1962) die met zijn 'Reizigers naar het Morgenland' doelde op alle mensen van goede wil die over de grenzen van tijden, landen, volken, culturen en religies heen, dromen van en bijdragen aan een wereld waarin mensen tot hun bestemming komen.

Om een menselijke samenleving

Voor alle leven dat leven wil
te midden van al het andere leven dat leven wil.

Naar Albert Schweitzer (1875-1965)

Dirk van de Glind

MORGENLAND UITGEVERIJ

Inhoud

NB. De titels van deze inhoudsopgave zijn ook linken. Klik je erop dan zoef je naar de betreffende pagina. Klik je op een paginanumnmer dan zoef je terug naar de inhoudsopgave.

Over dit boekje 7
Imagine 8

DEEL 1 EEN GOED LEVEN 9
Leven met zin 10
Wat voor mens wil je zijn? 12
Doe wat je wilt 14
De Schat van grote waarde 17
De keuze waar alles om draait 19
Signalen van binnenuit 21
Verbonden met alles en iedereen 23
Hoe je gelukkig kunt zijn 24

DEEL 2 GIFTIGE OVERTUIGINGEN 25
Gevaarlijk nep-geluk 6
"Anderen zijn het probleem, wij lossen het voor jou op" 27
"Eigen volk eerst!" 28
"Wij zijn er voor de hardwerkende Nederlander!" 31
"Vrijheid van meningsuiting betekent dat je ALLES mag zeggen!" 33

"Ze luisteren niet naar het volk!" 35
"Links is de schuld van alles!" 37
"Klimaatverandering is een linkse uitvinding!" 41
"Wetenschap is ook maar een mening!" 43
"Kritiek op onze geschiedenis is verraad!" 45
"Asielzoekers zijn gevaarlijk!" 47
"Wie niet hetero is verdient geen respect!" 50
CHECKLIST GEVAARLIJKE LEIDERS 51
Toen de nazi's kwamen... 54

DEEL 3 OM EEN MENSELIJKE SAMENLEVING 55
Gezondheid 56
Gelukkig ben je! 56
Laat je hart spreken 58
Help mee 59
Een eerdere waarschuwing: 60
Mischien ook interessant: 61

Over dit boekje

We hebben te maken met grote problemen in de wereld. Het klimaat. Natuurrampen. Oorlog en geweld. Ongekende vluchtelingenstromen. Huisvesting. Betaalbare zorg. De kloof tussen mensen die het erg goed hebben en kansarmen. En meteen doemen grote vragen op. Hoe leven we? Hoe gaan we om met elkaar? Hoe verdelen we kansen en mogelijkheden? Hoe gaan we om met onze Aarde?

Er zijn politici die met "oplossingen" komen die het er juist niet beter op maken. Want de overtuigingen waarop die "oplossingen" gebaseerd zijn, staan haaks op onze menselijkheid. Daarom gaat het in dit boekje eerst kort over de vraag wát ons eigenlijk tot mensen maakt. Vervolgens worden populaire, maar gevaarlijke overtuigingen besproken en ontmaskerd. Tenslotte wordt met oude, maar hernieuwde woorden een hoopvol perspectief geboden op een menselijke samenleving.

Voor de duidelijkheid worden de volgende symbolen gebruikt:

De bananenschil staat voor iets waarover je zomaar kunt uitglijden. Een gewaarschuwd mens telt voor twee!

Het Applaus staat voor het voldoen aan verwachtingen. En voor de waardering en bewondering die je daarvoor krijgt.

Het blije gezicht staat voor wat je werkelijk bent. Voor het gemak noem ik dat je Ziel. Of ook wel je Hart.

De open hand met het plantje staat voor een idee waar je misschien iets mee kunt. Daar moet je dan wel mee aan de slag voor een goed resultaat.

De slang staat voor een giftige overtuiging die misschien erg aantrekkelijk lijkt, maar waarvoor je wel moet uitkijken.

Imagine

"Imagine no possessions
I wonder if you can
No need for greed or hunger
A brotherhood of man

Imagine all the people
Sharing all the world

You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one
I hope someday you'll join us
And the world will live as one."

John Lennon (1940-1980)

DEEL 1 EEN GOED LEVEN

"Je dient de wereld niet door jezelf klein te houden.
Er wordt geen licht verspreid
als de mensen om je heen
hun zekerheid ontlenen aan jouw kleinheid."

Marianne Williamson (1952)

Leven met zin

Jaren geleden las ik een boek over een Amerikaanse jongen die een puinhoop van zijn leven aan het maken was. Zijn ouders waren gescheiden en zijn moeder wist niet meer wat ze met hem aan moest. Zijn opa ging zich ermee bemoeien en nam de jongen mee naar Normandië. Daar had hij als jongeman gevochten voor de vrijheid van Europa. Op het strand zei hij tegen zijn kleinzoon: "Hier zijn jongens gestorven die nog maar iets ouder waren dan jij nu bent. Wat zouden zij graag de kansen hebben die jij aan het verprutsen bent!" Maar de jongen antwoordde wanhopig: "Ja, opa, jij leefde in een tijd waarin het iets betekende wat je deed. Jij kon vechten voor een grote zaak. Maar wat moet ik? Wie zit er op mij te wachten?"

In een ander boek las ik over straatarme mensen die ruim honderd jaar geleden in Nederland leefden. Er waren nog geen uitkeringen en als er geen werk was, gingen mensen zelfs dood van honger en ellende. In zo'n armoedig gezin wilden de ouders toch graag hun dochtertje een cadeautje geven voor haar vierde verjaardag. De moeder vond ergens een afgedankt popje en naaide er uit oude lapjes wat kleertjes voor. De vader maakte van afvalhout een poppenbedje. En toen ze het meisje op haar verjaardag zagen stralen van blijdschap, moesten ze allebei een traantje wegpinken.

Toen kon zo'n armoedig cadeau het leven glans geven. Mensen voelden zich geslaagd in hun bestaan als zij hun kinderen voldoende te eten konden geven.

Sinds die tijd zijn we in Nederland ongelooflijk veel rijker geworden. En alleen eten en drinken, en af en toe een extraatje, vinden we allang niet meer genoeg om ons leven de moeite waard te vinden. Dat is niet alleen maar vooruitgang.

Abraham Maslow (1908-1970) heeft de menselijke behoeften in een soort van piramide gezet. Onderin vind je wat je allereerst nodig hebt. Bovenin vind je de *zelfverwerkelijking* die staat voor een geslaagd leven waarin je doet wat je ook écht, van binnenuit, wilt.

Deze piramide laat ook zien dat je niet het beste van je leven kunt maken als je nauwelijks te eten en te drinken hebt. En dat kennis opdoen, léren, lastig zal zijn als je je niet veilig voelt of gepest wordt. Volgens Maslow moet het onderin goed zitten om hogerop te kunnen komen. Voor de arme ouders met het popje waren er weinig kansen voor ver-

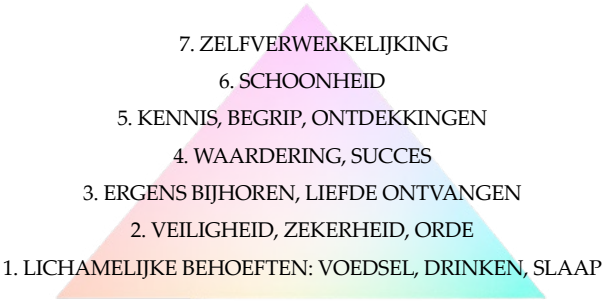

betering. Het popje was dan ook eigenlijk een onmogelijk geschenk, en daardoor heel groot.

De jongen op het strand van Normandië had een ander probleem. Aan alle basisbehoeften was vanaf zijn geboorte al voldaan. En dus moest hij hoger inzetten, bij de trede van succes en waardering. Maar hij had nog geen idee van waar zijn mogelijkheden lagen, en van hoe hij die zou moeten inzetten. Hij worstelde nog met de vraag naar de zin van zijn bestaan.

Wie geen idee heeft wat hij aanmoet met zijn leven, staat misschien te gemakkelijk open voor minder goede ideeën.

Wat voor mens wil je zijn?

In de zomer van 2026 waren er grote bosbranden in Europa, ook in Nederland. Vele vrijwilligers werkten zich rot om de branden te blussen, soms ook met gevaar voor eigen leven. In diezelfde zomer waren er veel inbraken in brandweerkazernes. De dieven waren uit op groot en duur gereedschap waarmee mensen uit gecrashte auto's kunnen worden bevrijd. Want met datzelfde gereedschap kun je ook kluizen en geldautomaten openbreken. Maar de diefstal van dit belangrijke gereedschap kan dus wel mensenlevens kosten...

De ene mens zet zich met hart en ziel in voor zijn medemens. De andere heeft lak aan medemensen in nood en jat wat hij nodig heeft om er zelf beter van te worden. Maar kun je met *Hart* en *Ziel* een ander tekort doen of beschadigen? Vermoedelijk zal de brandweerman na een uitputtende dienst toch lekkerder slapen dan de dief na zijn laaghartige diefstal. De ene draagt bij aan een betere samenleving. De andere maakt er iets van kapot. En de vraag die overblijft is: wat voor mens wil je zelf eigenlijk zijn?

Beeld: Tjeerd Royaards - Trouw, 12 september 2026

Doe wat je wilt

Het lijkt simpel, doen wat je wilt, maar dat is het niet. Misschien is het wel het moeilijkste dat er is, écht doen wat je ook écht wilt.

Als je auto wilt rijden, moet je daar eerst een rijbewijs voor halen. Logisch natuurlijk. Maar er is niet zoiets als een "leefbewijs". Het lijkt erop dat je op je levensweg zelf maar moet uitzoeken hoe je veilig op je bestemming komt. Nog afgezien van de vraag wat die bestemming eigenlijk is. Of zou kunnen zijn.

Toen je geboren werd, kreeg je geen duidelijke gebruiksaanwijzing mee. Goed leven is nou eenmaal niet zo simpel. Het is dan ook geen wonder dat er overal op de wereld van die "gebruiksaanwijzingen" geschreven zijn. Lijsten met leefregels, verboden en geboden. Zo van: dit móet je doen en dat mag je absoluut níet! En anders zwaait er wat! Eeuwenlang is mensen verteld hoe ze moesten leven. En daarbij werd er gedreigd met een god die je zou straffen als je ongehoorzaam was. In dit leven met tegenspoed en ongeluk. En na dit leven voor eeuwig met de hel.

Het is goed dat velen daar niet meer in geloven. Maar zelf uitzoeken wat fout is en wat goed, is nog niet zo eenvoudig. Een avondje stappen is natuurlijk leuk. Maar een stevige kater is toch minder grappig. En dan zijn er ook nog dingen die voor jezelf misschien wel prettig zijn, maar waar je een ander pijn mee doet. Je bent niet alleen op de wereld.

Op social media wordt je van alles toegeroepen en aangeraden. Het barst er van de influencers die je vertellen wat je allemaal móet. En politici kunnen er ook wat van. Naar wie luister je? En waarom? En hoe weet je of het klopt wat er beweerd wordt?

Neem eerst en vooral jezelf serieus. Zoek uit wat je zélf wilt. Écht, zélf wilt. Waar je van droomt. Waar je hart sneller van gaat kloppen.

'Elk pad is maar een pad. En je doet jezelf noch iemand anders kwaad door het te laten vallen, als je hart je zegt dat te doen… Bekijk elk pad heel nauwkeurig en heel bewust. Probeer het uit, zo vaak als je dat nodig vindt. Stel jezelf, en alleen jezelf, dan één vraag… Heeft dit pad een hart? Zo ja, dan is het een goed pad; zo nee, dan is het niet te gebruiken.'

De lessen van Don Juan, Carlos Castaneda (1925-1998)

'Heb lief en doe wat je wilt."

Augustinus (354-430)

Het is goed om bij jezelf na te gaan waaróm je iets wilt. Waar komt het vandaan? Wat wil je ermee bereiken? En heeft dat met liefde te maken? Of wil je er vooral mee scoren? Ga je voor het *Applaus* of voor je *Ziel*?

Pesters pesten altijd omdat ze zich klein voelen en graag groot willen zijn. Ze willen serieus genomen worden. Ze willen *Applaus*. En vaak krijgen ze dat ook wel van andere pesters. Maar ze gaan er zich niet beter door voelen. Ja, misschien eerst even. Een beetje. Maar niet echt. En met gelukkig leven heeft het al helemaal niets te maken.

Doe wat je wilt… Maar doe het wel vanuit liefde. Dat zie je ook terug in een tip die je in alle religies terugvindt. Daarom wordt ie ook *De Gulden Regel* genoemd:

'Ga met anderen om zoals je zou willen dat zij met jou omgaan.'

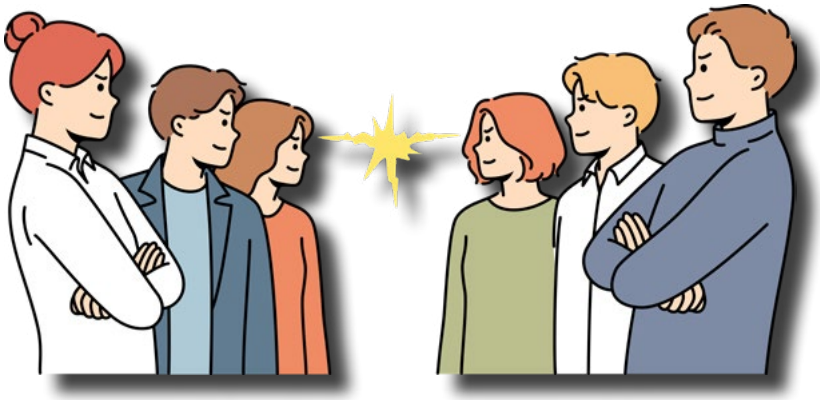

You Are The lungs
Een verrassende en inspirerende video over
SAMEN LEVEN

Klik op de afbeelding om de video te zien

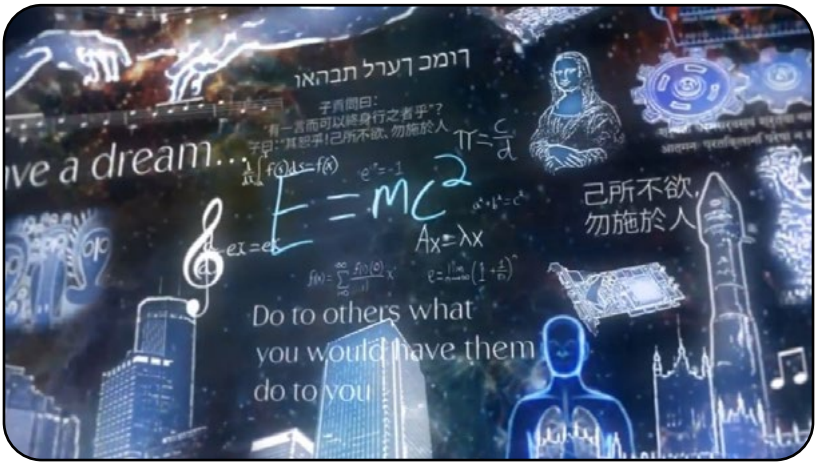

Beeld: ontleend aan de video

De Schat van grote waarde

Stel je voor dat iemand in armoede leeft, terwijl hij een schat van grote waarde verborgen houdt. Dat is niet zo slim. Toch zijn er veel mensen die gebrek lijden terwijl dat niet nodig is. Niet omdat ze armoede leuk vinden, maar doordat ze niet door hebben hoe rijk ze eigenlijk zijn.

Over de hele wereld en in alle tijden hebben Wijze mensen naar die schat gezocht. En wie 'm vonden werden daar gelukkiger van. Evenwichtiger. Rustiger. Zekerder. Voor ieder mens is er zo'n schat. Er is dus ook een schat die alleen voor jou bestemd is. En waar alleen jij bij kunt.

Je kunt 'm niet vastpakken of er iets mee betalen. Maar je kunt ervan uitdelen zoveel als je wilt en dan wordt ie groter in plaats van kleiner. En het is ermee als met de zon. Je ziet 'm niet altijd, maar ook als het donker is, kun je er zeker van zijn dat ie er is.

Het is de schat van liefde en vriendschap, van warmte en licht, van vriendelijkheid en goedheid. Het is de schat van je *Hart*, je *Ziel*. En het is belangrijk dat je die weet te vinden. Want alleen dan kun je goed leven. Alleen dan kun je gelukkig zijn.

Je *Ziel* wil geliefd worden, liefhebben, goed doen, troosten, héél maken, mooi maken. Je *Ziel* wil nooit iets dat ten koste gaat van anderen. Want je *Ziel* wéét dat wanneer je een ander beschadigt je ook jezelf beschadigt. Je *Ziel* is het Geheim van *Liefde* dat in jouw leven zichtbaar wil worden. En je *Ziel* weet ook dat íedereen zo'n *Ziel* heeft. En dat íeder mens dus respect verdient.

De Ziel is ook wel de *Heilige Plek* genoemd die ieder mens in zich draagt. Etty Hillesum noemde die plek *Dat Onverwoestbare in Mij*. Als joodse in de Tweede Wereldoorlog was zij ten dode opgeschreven. Maar zij geloofde dat er iets in een mens is dat sterker is dan alles wat je bedreigt. Dat niemand je kan afnemen, wat er ook gebeurt. En dat je alleen maar goed kunt leven als je in contact bent met *Dat Onverwoestbare in Jezelf*. Etty koos ervoor om haar leven in te zetten voor haar medemensen.

'Je zou een pleister op iedere wond willen zijn.'

Etty Hillesum (1914-1943)

Etty geeft hiermee een kenmerk van onze *Ziel* weer. We willen er zijn voor elkaar. We willen sámen leven. Ménselijk samenleven.

De keuze waar alles om draait

In je leven moet je vele keuzes maken. Je zou zelfs kunnen zeggen dat leven kiezen is. Wat wil je? Wat doe je? Met wie trek je op? Met wie deel je je leven? Naar wie luister je en naar wie niet? Wat antwoord je als je iets gevraagd wordt?

Onder al deze vragen ligt een diepere, grotere vraag: Laat je je leiden door *Liefde* of door *Angst*? En die vraag heeft weer te maken met deze vraag:

'Wat heb je eraan als je de wereld wint, maar schade lijdt aan je Ziel?'
Jezus van Nazareth

De 'wereld winnen' betekent *Applaus*: succes hebben, macht hebben, gezien worden. En wie wil dat nou niet? Het is verleidelijk, maar ook gevaarlijk. Want wie macht heeft, heeft dat over anderen. En daar zit iets eenzaams en ongelukkigs in. Ik denk tenminste dat je niet blij bent met iemand die doet alsof ie meer is dan jij. En je kunt op je vingers natellen dat je er allebei niet gelukkig van wordt als je de baas over je vriend of vriendin wilt spelen. Als je zo de wereld probeert te winnen heb je daar natuurlijk niet veel aan.

Mensen die zoveel mogelijk macht willen, zijn vaak mensen die zich laten leiden door *Angst*. "*Grote mond, klein hartje*." Omdat ze bang zijn dat ze niet krijgen wat ze willen, proberen ze anderen te dwingen. Dat kun je zien bij dictators die hun land met ijzeren hand regeren. Maar ook als gewone mensen doen we dat gemakkelijk. En vaak zonder er erg in te hebben. Want ook in het klein proberen we elkaar te beïnvloeden om onze zin te krijgen. En vinden we het vaak maar lastig om rekening met anderen te houden.

Liefde is ons diepste verlangen en onze diepste drijfveer. Maar het lastige is dat liefde nooit afgedwongen kan worden. Een kus kan alleen maar echt en fijn zijn als iemand je die in vrijheid geeft. Wie gaat voor het *Applaus* van macht, roem en rijkdom, richt dan ook gemakkelijk schade aan. Bij anderen. Maar ook zeker bij zichzelf.

De keuze voor *Macht* of voor je *Ziel*, de keuze voor *Angst* of voor *Liefde* is dan ook de keuze waar alles om draait.

Probeer niet de wereld te winnen
met macht en dwang.

Maak je keuzes met *Hart* en *Ziel*
vanuit en voor *Liefde*.

Signalen van binnenuit

Ik moet een jaar of twaalf geweest zijn, want ik mocht thuis al schieten met een windbuks. We schoten ermee op kaartjes waarop een roos stond afgebeeld. Een schot in de roos leverde twaalf punten op. Maar we schoten ook op vogeltjes.

Ik voelde me heel flink als ik met die windbuks over ons erf sloop. Je kunt rustig zeggen dat ik ging voor het *Applaus*. Totdat ik een vogeltje maar een heel klein beetje raakte en zijn snaveltje met nog een paar draadjes aan zijn verbijsterde kopje hing. In doodsangst begon het diertje rond te fladderen en ik probeerde verschrikt het uit zijn lijden te verlossen. Maar dat lukte niet.

Die nacht hield het beeld van het wanhopige vogeltje me uit mijn slaap. En nu nog – zoveel jaren later – kan ik me er rot en verdrietig om voelen als ik er weer aan denk.

Een paar maanden later vond ik in de bibliotheek een boek over Albert Schweitzer (1875-1965). Ik had wel eens over hem gehoord en het boek sprak me op de een of andere manier aan. Schweitzer was een geleerde die in Europa alles opgaf om in Afrika de allerarmsten te gaan helpen. Dat deed hij als dokter en hij bouwde nota bene zelf zijn ziekenhuis.

Het boek vertelde ook over zijn jeugd. Op een keer was hij met vrienden aan het spelen met eigengemaakte katapulten. Ze probeerden blikjes van paaltjes te schieten. Maar toen er een groep vogels neerstreek in een bosje vlakbij, leek het natuurlijk veel leuker écht op jacht te gaan. Ik begreep dat maar al te goed. Maar Albert wou dat niet. Hij begon te schreeuwen en in zijn handen te klappen zodat de vogels verschrikt wegvlogen. Zijn vrienden vonden dat maar stom en vonden hem een watje.

Toen ik dit las, voelde ik weer de pijn van het vogeltje met de afgeschoten snavel, maar dan veel erger dan toen het net gebeurd was. Maar ik voelde ook een diep verlangen zoals Albert Schweitzer te zijn. En vroeg me meteen af of ik dat wel zou durven. Want ik wilde niet graag stom gevonden worden. Of voor watje uitgemaakt worden. Het *Applaus* was nog erg belangrijk voor me.

Nú voel ik het zo dat het mijn *Ziel* was die me een sterk signaal gaf: *Zo moet je mens zijn, dan leef je pas echt!*

Albert Schweitzer ging niet niet voor het *Applaus*, maar voor zijn diepste overtuiging.
Hij zei onder (heel veel) meer:

Heb altijd eerbied voor het leven.

Ik ben leven dat leven wil, temidden van leven dat leven wil.

Vergroei zo met je idealen dat het leven ze je niet kan afnemen.

Albert Schweitzer heeft de Nobelprijs voor de Vrede gekregen. Een prijs die officieel zegt: *jij bent een Goed Mens. Van mensen zoals jij worden mensen gelukkiger en de wereld beter.* Onze samenleving wordt er beter, ménselijker van als leiders meer op hem gaan lijken.

Een video met
LESSONS FROM
ALBERT SCHWEITZER

Klik op de afbeelding om de video te zien

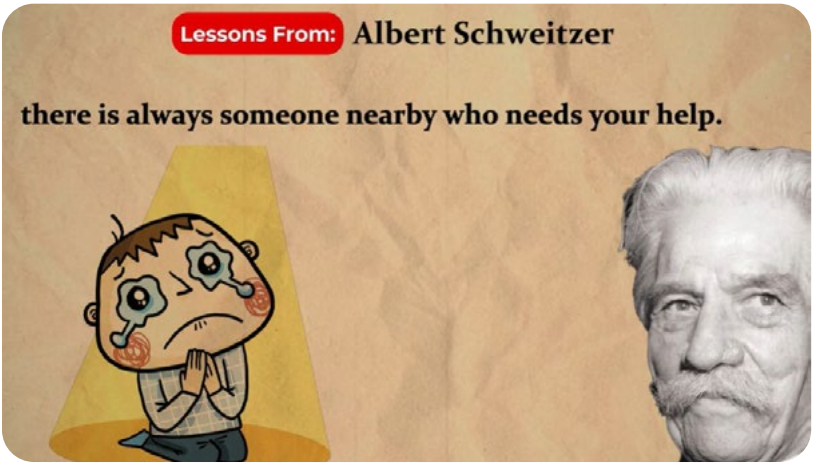

Beeld: ontleend aan de video.

Verbonden met alles en iedereen

Stel je een middelbare school voor waar 's middags in vier lokalen de lunch wordt geserveerd. In het eerste lokaal is een enorm buffet ingericht met soepen, kroketten, luxebroodjes, allerlei soorten beleg, melk, karnemelk, jus d'orange, koffie en thee. In het tweede is er maar één soort soep, zijn er bolletjes ham of kaas en kun je kiezen tussen melk en karnemelk. In het derde liggen wat gesmeerde boterhammen klaar (maximaal twee per persoon) en is er een bekertje melk. In het vierde is alleen droog brood, niet helemaal vers, maar je kunt er een bekertje water bij krijgen. Waar je als leerling mag gaan lunchen, wordt bepaald door het inkomen van je ouders.

Hoelang zou dat goed gaan, denk je? Hoelang zou jij het pikken als je iedere schooldag in het vierde lokaal moest plaatsnemen?

Veel mensen hebben last van depressiviteit. Ik denk dat een deel daarvan te verklaren is door het verschil in kansen. Het is begrijpelijk dat iemand die weinig mogelijkheden heeft, zich gemakkelijk ongelukkig voelt. Maar er zit waarschijnlijk net zoveel ongemak aan de andere kant. Want hoe kun je je gelukkig voelen als anderen ongelukkig zijn? En al helemaal wanneer het een met het ander te maken heeft? Ik vermoed tenminste dat je je niet lang prettig zou voelen als jij op school elke dag naar lokaal 1 van de rijken mag terwijl de rest van je klas zich maar moet zien te redden in lokaal 4 voor de armen.

Als je kiest voor een egoïstische manier van leven, zul je daar gegarandeerd ongelukkig van worden. Als je écht van jezelf houdt, wéét je dat jouw leven op een diepe manier samenhangt met al het andere leven. Dat je er afhankelijk van bent. Dat je diep vanbinnen gericht bent op liefde en vriendschap. Dat jouw geluk onlosmakelijk verbonden is met dat van anderen.

Als je dat allemaal weet, is het gemakkelijker het gif in gladde praatjes en en gevaarlijke overtuigingen te herkennen.

Hoe je gelukkig kunt zijn

Gelukkig ben je wanneer je weet van eenvoud
en van de waarde van kleine dingen.

Gelukkig ben je wanneer je pijn kunt voelen
en anderen toe durft te laten in je verdriet.

Gelukkig ben je wanneer je je zachte kanten durft te ontwikkelen
en kwetsbaar kunt zijn.

Gelukkig ben je wanneer je intens verlangt naar een betere wereld,
naar gerechtigheid voor iedereen.

Gelukkig ben je wanneer je je hart kunt laten spreken,
royaal en lief kunt zijn, je handen uit kunt strekken
naar mensen die jou nodig hebben.

Gelukkig ben je wanneer je hart zuiver is
en je gaat voor waar je ten diepste in gelooft.

Gelukkig ben je als je uit bent op vrede,
zowel in je eigen kring als in de grote wereld om je heen.

Gelukkig ben je wanneer je zo vergroeid bent met je idealen
dat niemand ze je af kan nemen
en je desnoods bereid bent de prijs
van minachting en mishandeling te betalen.

Naar Jezus van Nazareth
in het Oude Boek van Liefde, Matteüs 5:3-10
(met dank aan Albert Schweitzer)

DEEL 2 GIFTIGE OVERTUIGINGEN

"Wanneer het fascisme terug zal keren
zal het niet zeggen 'Ik ben het fascisme'.
Het zal zeggen:
'Ik ben de vrijheid!'"

Thomas Mann (1875-1955)
In de nazi-tijd werden zijn boeken verboden en verbrand,
zelf moest hij Duitsland ontvluchten.

Gevaarlijk nep-geluk

De meeste kans op een goed leven heb je als je een goed mens kunt zijn. Iedereen heeft dat als mogelijkheid in zich. Het komt eropaan het te léven.

Echt geluk komt van binnenuit. Je ervaart het als je trouw bent aan jezelf: als je leeft vanuit je *Hart* en je *Ziel*. En dat is niet eenvoudig!

Maar er is ook nep-geluk, schijn-geluk, dat van buiten komt. *Applaus!* Het wordt je van alle kanten aangeboden en je komt er dus veel gemakkelijker aan. En dat maakt het erg aantrekkelijk. Maar de kans bestaat dat je je *Hart* en je *Ziel* ermee in de kou laat staan. Dan raak je jezelf kwijt. En daar word je erg ongelukkig van.

Nep-geluk wordt je ook aangeboden door sommige politici. Ze willen je overtuigen van dingen die heel redelijk kunnen overkomen. Maar je wordt er niet gelukkiger van. En de wereld wordt er allesbehalve beter van. Het zijn dan ook overtuigingen waar gif in zit. Dat merk je eerst niet, maar als je erin meegaat kan het je leven flink verzieken. En dat van anderen ook.

Giftige overtuigingen willen je meestal bang en boos maken. Bang voor ánderen. Boos op ánderen. Vaak minderheden. Vaak mensen die toch al in de hoek zitten waar de klappen vallen en een gemakkelijk doelwit zijn.

Pas dus op met de volgende overtuigingen. Ze passen niet bij de goede mens die je werkelijk bent. Ze zijn giftig!
En er zijn véél betere.

"Anderen zijn het probleem, wij lossen het voor jou op"

Het is altijd verleidelijk anderen de schuld te geven als iets niet lekker loopt. Er zijn dan ook politici die daar graag gebruik van maken. Nooit doen ze zelf iets fout. Het ligt altijd aan anderen.

Maar wat een oplossing lijkt, is meteen ook een probleem. Want als het echt alleen aan die ander ligt, kun jij dus ook echt niks aan je probleem doen. En ben je een soort van machteloos slachtoffer. Trap er niet in en laat je niet in de slachtofferrol duwen.

Je loopt het risico irritant gezelschap te worden als je niet kritisch naar jezelf kunt kijken. En het is nog ongezond ook. Want je kunt natuurlijk alleen maar verder komen in het leven als je bereid bent ook naar je fouten en vergissingen te kijken. En ervan te leren.

Wie gaat er nou lopen met een petje waarop staat: "IK HEB NOG NOOIT IETS FOUT GEDAAN!"? Maar één van de machtigste presidenten in de wereld loopt wel graag met zo'n petje. Hoe zielig wil je het hebben? En dan zijn er ook politici in ons land die hem gewéldig vinden.

Pas op voor partijen die de schuld altijd bij anderen leggen. En voor leiders die niet kritisch naar zichzelf kunnen kijken.

Geef je vertrouwen niet aan politici die jou niet serieus nemen. Want ze nemen jou niet serieus als ze zeggen dat problemen alleen door anderen worden veroorzaakt. En dat doen ze ook niet door niets van jou te vragen dan alleen jouw boosheid op ánderen.

Je bent echt beter af met leiders die je op je verantwoordelijkheid wijzen. Die je ook durven zeggen dat je zélf stappen moet zetten als je vooruit wilt komen. En die je niet opzetten tegen anderen, maar je stimuleren tot sámenwerken.

"Eigen volk eerst!"

Het bekt natuurlijk goed en het wordt dan ook vaak gezegd. En nog vaker geroepen. Maar hoe lekker en stoer het ook klinkt, er zit gif in.

"Eigen volk eerst!" sluit goed aan bij *"Ik eerst!"* En dat is een neiging die we allemaal hebben. Maar het is een kortzichtige neiging. Je wordt er uiteindelijk erg ongelukkig van. Want wie vindt het nou fijn om met iemand om te gaan die zichzelf altijd op de eerste plek zet? En hoe goed kan een vriendschap of relatie zijn als de een vindt dat het allemaal om hem draait? En dat die ander zich maar aan moet passen aan zijn wensen?

Wie gelukkig wil worden, houdt rekening met anderen. Gewoon, omdat het leven zo in elkaar zit. Als je leeft met *Hart* en *Ziel*, wéét je dat je nooit gelukkig kunt zijn ten koste van anderen. Dan wéét je dat jouw geluk samenhangt met dat van anderen. Egoïsme lijkt een vorm van eigenbelang, maar is het juist niet. "*Eigen volk eerst!"* lijkt in het belang van het volk dat het roept, maar is het juist niet. Want wat voor ieder mens geldt, geldt ook voor ieder volk: voorspoed en vrede kunnen er alleen maar zijn als er rekening wordt gehouden met de belangen van andere volken. In het verleden heeft *"Eigen volk eerst!"* dan ook weinig goeds gebracht.

Politici die nu toch nog *"Eigen volk eerst!"* roepen, geven ook meteen Europa maar de schuld van van alles en nog wat. Terwijl we toch echt blij kunnen zijn met wat de samenwerking in Europa ons gebracht heeft aan vrede en welvaart. Wie kiest tégen Europa, kiest daarmee eigenlijk ook tégen Nederland.

Leiders die willen scoren met *"Eigen volk eerst!"* verdenk ik ervan dat ze ook (en misschien wel vooral) *"Ik eerst!"* bedoelen. En waar ze volgens mij sowieso last van hebben, is een veel te groot ego. Daar kan weinig goeds van komen.

"Wie van jullie de eerste wil zijn, moet de anderen willen dienen."
Jezus van Nazareth in het Oude Boek van Liefde, Matteüs 20:27

Leiders als Mahatma Gandhi, Martin Luther King en Nelson Mande-

la waren grote leiders.

En ze waren zo groot omdat ze daar nou juist niet op uit waren, geen *Applaus* nodig hadden. Ze waren groot omdat ze leefden vanuit hun *Hart* en *Ziel*, en dus hun medemensen wilden dienen. Als je nog eens verlegen zit om een stemadvies, zou je onze politieke leiders met hen kunnen vergelijken. En je zou kunnen bekijken welke partijprogramma's een beetje overeenkomen met hun idealen.

I have a dream
Martin Luther King

Klik op de afbeelding om de video te zien

Beeld: Hallmark University

"Wij zijn er voor de hardwerkende Nederlander!"

Mensen die het goed hebben, zeggen graag dat ze er hard voor gewerkt hebben. En natuurlijk rekenen we onszelf ook graag tot degenen die hard werken. Maar werken kinderen die in slecht geventileerde naaiateliers lange dagen maken voor een hongerloontje niet hard dan?

Hardwerkende Vwo-leerlingen met hoge cijfers krijgen gemakkelijk waardering. En terecht! Maar hoe zit het met die leerling die moet ploeteren op het Vmbo en daarbij ook nog voor zijn gehandicapte moeder zorgt? Waarschijnlijk zal hij zijn leven lang veel minder verdienen dan degenen die een Vwo-diploma halen. Is dat eerlijk? En wat denk je van die jonge vrouw die door een hersentumor haar gezichtsvermogen verloor en nu moet leren haar weg te vinden zonder ook maar iets te zien? Dat is hard werken, maar het levert geen riant salaris op.

Pas op als politici het hebben over "*de hardwerkende Nederlander*" en *"rust in je portemonnee"* beloven. Dat klinkt natuurlijk mooi, zeker voor mensen voor wie de dagelijkse boodschappen voor veel onrust zorgen. Maar die politici hebben het vooral over rust in de portemonnee van de rijken en de superrijken. Topmensen en aandeelhouders van bedrijven die enorme winsten maken. Maar wat hebben mensen die in de zorg werken en van weinig geld moeten zien rond te komen daar aan? En mensen die naar de voedselbank moeten om fatsoenlijk te kunnen eten? In feite worden zij belazerd met die mooie praatjes over rust in hun portemonnee.

Mensen die de mond vol hebben over *"de hardwerkende Nederlander"* gaan uit van *Het recht van de sterkste*: wie veel kan en veel heeft, heeft recht op nóg meer. En wie veel geld heeft, kan in grote luxe leven en de wereld over vliegen naar exotische bestemmingen. Ik kan het betalen dús ik heb er recht op, zo is de gedachte.

Maar er is ook nog zoiets als *Het recht van de zwakste:* ook wie niet veel heeft en minder kan, heeft recht op een fatsoenlijk bestaan.

De waarde van een samenleving blijkt vooral uit hoe we met elkaar zorgen voor degenen die het het slechtst getroffen hebben.

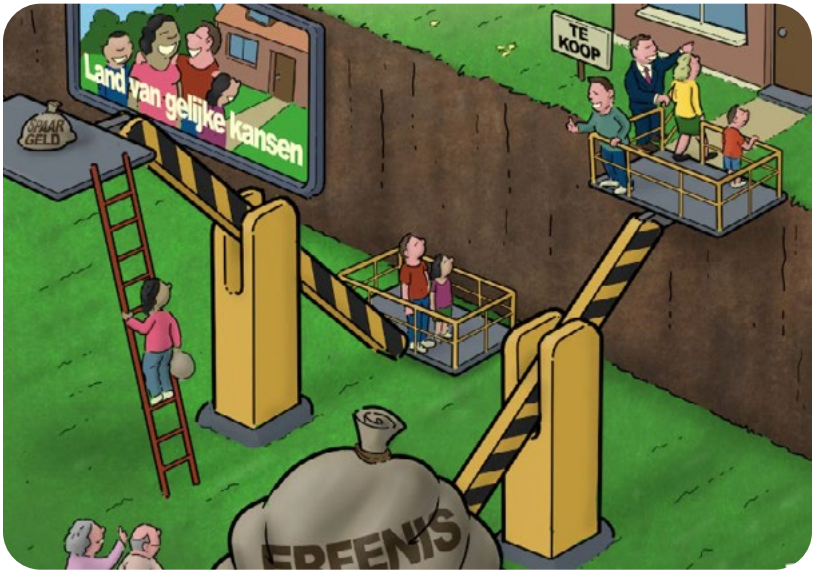

Beeld: Tjeerd Royaards - Trouw, 29 juni 2026

"Vrijheid van meningsuiting betekent dat je ALLES mag zeggen!"

Je hebt geluk als je leeft in een land waar vrijheid van meningsuiting heel gewoon is. Want helaas is dat lang niet overal zo. Toch zijn er in alle tijden en overal op de wereld mensen geweest die het lef hebben gehad kritiek te hebben op machthebbers. Velen van hen hebben dat met hun leven betaald. Ook vandaag zitten er nog veel dappere mensen in de gevangenis. En ook vandaag worden er nog van die mensen gemarteld en vermoord. Amnesty International kan je er helaas veel over vertellen.

Vroeger hadden koningen absolute macht: ze konden doen en laten wat ze wilden. Ze hadden hun macht immers van God zelf gekregen? Mensen werden zonder pardon opgepakt en terechtgesteld.

Helaas heeft de kerk deze machthebbers vaak gesteund. Want helaas waren ook kerkelijke leiders te vaak uit op het *Applaus* van macht, roem en rijkdom.

In de 18e eeuw kwam er een beweging op gang die "*de Verlichting*" genoemd wordt. Mensen moesten zich niet langer door machthebbers laten zeggen hoe ze moesten leven. Ze moesten voortaan zelf nadenken en hun eigen keuzes maken. En het zou gedaan moeten zijn met de absolute macht van koningen en kerkelijke leiders. We hebben er de vrijheid van meningsuiting aan te danken.

Vrijheid van meningsuiting betekent ook een vrije pers. Kranten mogen openlijk melden wat machthebbers en politici doen, ook als dat niet fraai is. Daarbij moeten ze er wel voor zorgen dat ze bij de feiten blijven en geen nieuws verdraaien of uit hun duim zuigen. Kwaliteitskranten in Nederland en de publieke omroep houden zich daaraan. Maar er zijn politici die juist hen aanvallen en verdacht maken. Zelf sturen ze hun stukjes liever via internet de wereld in. Want daar wordt nauwelijks gecontroleerd of wat je beweert wel klopt.

Vrijheid van meningsuiting betekent ook een eerlijke rechtspraak. Zo wordt ook je vrijheid van meningsuiting beschermd. Maar er zijn politici die het niet prettig vinden als ze door een rechter op de vingers worden getikt. Zij willen, net als de koningen van vroeger, zoveel mogelijk macht hebben en natuurlijk geen kritiek. Je kunt er gif op

innemen dat ook jouw vrijheid van meningsuiting een stuk minder wordt als zij het voor het zeggen krijgen.

Het is te erg voor woorden, maar er zijn mensen die vinden dat bedreigen, kwetsen en sarren er ook onder vallen. Ze wensen iemand kanker toe, roepen dat die of die wel verkracht of vermoord mag worden. Want ja, dat vínden ze toch? Vrijheid van meningsuiting, toch? Maar o wee, als iemand een ándere mening uit, dan moet die ander "gewoon zijn bek houden". Of er wordt gedreigd met tribunalen. Beledigen, kwetsen en sarren hebben natuurlijk niets met vrijheid van meningsuiting te maken. Wie het doet diskwalificeert zichzelf.

Een mening is iets dat belangrijk voor je is en waarover je goed hebt nagedacht. En die je daarom met argumenten onder woorden brengt. Vrijheid van meningsuiting is een groot goed waar op leven en dood voor gevochten is. Vertrap het dan ook niet in de drek van gepest, beledigingen en bedreigingen. Vrijheid van meningsuiting is een teken van menselijkheid en beschaving. Het vraagt verantwoordelijkheid. En fatsoen – op z'n minst een beetje. Zeker in een ménselijke samenleving.

"Woorden zijn als stenen. Ook al zijn ze mooi, als je ze van je afgooit zonder na te denken, kun je er iemand mee bezeren."

Kent Nerburn (1946) in zijn boek *Wolf noch hond*

"Ze luisteren niet naar het volk!"

Er is een truc die tegenwoordig veel wordt toegepast, ook door politici. Mensen die hun zin willen hebben, gebruiken hem graag. En omdat de meeste mensen graag hun zin hebben, werkt die truc ook zo goed.

Stel je een middelbare school voor waar een clubje bijdehante, zelfingenomen leerlingen campagne voert om het in de jaarlijkse reisweek eens heel anders te doen. Zij willen all inclusive naar Thailand en algauw ontstaat er een groeiende groep medestanders. De schoolleiding laat weten dat zo'n reis onmogelijk is vanwege de hoge kosten, én omdat de school zorg voor de aarde belangrijk vindt. Het clubje reageert diep verontwaardigd dat "*er niet naar de leerlingen geluisterd wordt*" en dat de schoolleiding nu verantwoordelijk is voor de gevolgen van hun "*elitaire houding*".

Een paar dagen later, in de middagpauze, staat een groep leerlingen te joelen voor de kamer van de rector. Een paar eieren en tomaten spatten uiteen op de ramen. En er wordt vuurwerk afgestoken. De leerlingen van het clubje staan op een afstandje toe te kijken. Ze glimlachen trots en met leedvermaak. Maar nee hoor, zij weten hier verder niets van. Zij hadden de schoolleiding nog gewaarschuwd. Eigen schuld, dikke bult! Moeten ze maar naar de leerlingen luisteren.

Helaas zijn er in de politiek ook clubjes die deze truc toepassen. Ze doen een voorstel waarvan ze donders goed weten dat het niet uitvoerbaar is. En als hun voorstel het dan niet haalt, roepen ze verontwaardigd dat "*er niet geluisterd wordt naar het volk*". Mensen die het niet met hen eens zijn, noemen ze "verraders van het volk" en die hebben natuurlijk straf verdiend. En als boze mensen dan haatmails verzenden, woedend de straat op gaan, vernielingen aanrichten, zwaar vuurwerk naar mensen(!) van hulpdiensten gooien (vrijheid van meningsuiting, toch?), laten ze zich graag even zien. Nee hoor, niet om geweld aan te moedigen. Maar zij willen "*het volk waar niet naar geluisterd wordt*" een hart onder de riem steken. En "*het volk*" aanmoedigen toch vooral op te blijven komen voor waar het recht op heeft.

Als een man met een nazivlag zwaait en brult "*Wij zijn Nederland!*" vraagt iemand van het clubje of dat misschien niet te ver gaat. Maar een ander lacht het weg: "Nee joh, laat gaan! Dat is juist goed! Laat de

elite maar bibberen en beven voor het volk!”

In Nederland hebben we gelukkig een democratie. Dat wil zeggen dat we over alles onze mening mogen geven, dat we erover kunnen praten en dat er vervolgens gestemd kan worden. Het is logisch dat dan niet iedereen zijn zin kan krijgen. Roepen dat er niet naar het volk geluisterd wordt als jij je zin niet krijgt, is niet alleen kinderachtig. Het is onzin. En nog erg giftig ook. Mussolini en Hitler maakten graag gebruik van deze doortrapte truc.

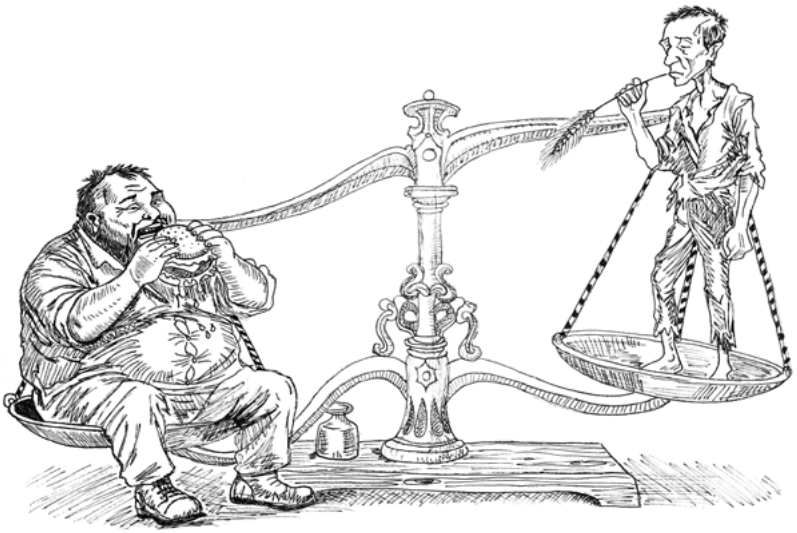

"Links is de schuld van alles!"

Dictators en gevaarlijke politieke clubjes hebben altijd een zondebok nodig. Je kunt er de geschiedenis op nagaan (doen!) en het nieuws van vandaag op naslaan (ook doen!).

Het werkt ongeveer net zoals bij een groepje pestkoppen en hun slachtoffer(s). Zo'n groepje ettertjes bestaat bijna altijd uit een leidersfiguur en een aantal meelopertjes. En samen voelen ze zich flink en stoer door anderen te vernederen en kapot te maken. Want ze willen serieus genomen worden, iemand zijn waar niet mee te spotten valt. Maar ze zijn uit op het verkeerde *Applaus*, waar ze zelf ook niet beter van worden. Het is als met het drinken van zout water voor de dorst: je hebt er steeds meer van nodig terwijl je er steeds zieker van wordt.

"Ik heb nooit begrepen hoe een mens zich beter kan voelen door een medemens te vernederen."

Mahatma Gandhi (1868-1948)

Het is triest dat er presidenten en politieke clubjes zijn die zo hun macht willen vergroten. Triest voor henzelf. Gevaarlijk voor hun slachtoffers. Maar net zo gevaarlijk voor de mensen die hun gladde en giftige praatjes geloven. Zulke politici doen denken aan criminelen die verkleed als politieagent bij kwetsbare mensen aanbellen om te waarschuwen voor dieven die in de buurt zouden zijn. Maar als je dan je kostbare spullen aan zo'n nepagent toevertrouwt om ze voor jou in veiligheid te brengen, blijkt algauw dat je belazerd en bestolen bent.

Zo zijn er politici die steeds maar weer doen alsof links een dievenbende is die alles van af wil afpakken. Ze vinden het stoer om daarbij te schelden en te sarren. Ze hebben het graag minachtend over de "linkse elite" waarmee ze een karikatuur oproepen van ouderwetse heren die menen alles beter te weten omdat ze gestudeerd hebben. En die met hun opgeheven vingertje jou je vrijheid willen afnemen om te doen waar je zelf zin in hebt. Gevaarlijke clubjes zeggen dat ze je willen beschermen tegen die linkse dieven. Zij zullen ervoor zorgen dat jij kunt blijven leven zoals je dat wilt.

Pas op met wat je hen toevertrouwt. Pas op dat je niet meer kwijt-

raakt dan je lief is.

Zoals dat is met alle giftige overtuigingen, zo zit er wel een kern van waarheid in. Want ja, links zegt eerlijk dat het je niet in alles je zin kan geven. Links vráágt wat van je. Want alles wijst erop dat er dingen anders moeten. Dat we beter voor de aarde moeten zorgen. Dat we eerlijker moeten delen. Dat we dus wat minder voor onszelf moeten vragen, als we het (erg) goed hebben. En nee, dat is geen gemakkelijke boodschap.

Links (of *de sociaaldemocratie*) wil inderdaad dat wie het goed en meer dan goed heeft, eerlijker deelt met wie het minder heeft en nauwelijks rond kan komen. Is dat oneerlijk?

De schrijver en socialist A.M. de Jong was echt iemand van de "*linkse elite*". Hij werd in 1888 in een straatarm arbeidersgezin van dertien kinderen geboren. Hijzelf en nog maar twee kinderen werden ouder dan vijf jaar. De overige tien gingen allemaal als baby, peuter of kleuter dood door de bittere armoede die in Nederland heerste in die dagen. En de rechtse elite hield de ongelijkheid graag in stand.

Toen arbeiders zich gingen organiseren en opkwamen voor een menswaardig bestaan en voor de vrijheid van meningsuiting, kregen ze te maken met ontslagen (zonder uitkering!), knuppels, sabels en zelfs kogels. Links heeft veel gedaan en opgeofferd voor betere arbeidsomstandigheden: een fatsoenlijk loon, de achturige werkdag, de vijfdaagse werkweek, vakantie- en verlofdagen, uitkeringen bij werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en ouderdom. En meestal stribbelde de rechtse elite flink tegen.

Mijn vader moest in 1936, toen hij nog maar net veertien jaar was, als boerenknechtje aan het werk. Zes lange dagen per week voor een loontje dat weinig voorstelde en dat hij thuis moest afgeven als hij van zaterdagavond tot zondagnamiddag thuis mocht zijn. Mijn opa was ernstig ziek en er waren nog geen uitkeringen. Mijn vader had géén vakanties en de enige vrije dag in het jaar waar hij toen recht op had werd hem nog afgenomen. Als het hem niet zinde kon hij oprotten, zei z'n baas, voor hem waren er tien anderen!

Rechts zal het je niet vertellen, maar je hebt véél aan links te danken. Rechtse, gevaarlijke clubjes zelf trouwens ook. Ze maken volop gebruik (en misbruik) van het recht op vrijheid van meningsuiting dat ze aan links te danken hebben. Dat het juist rechts was dat zich fel verzette tegen de linkse vraag om die vrijheid, zul je rechts ook niet horen zeggen.

Tenslotte nog iets over die geminachte "*linkse elite*". Ik snap heel goed dat mensen die het niet goed hebben, gemakkelijk mensen wantrouwen die hoger opgeleid zijn en het vaak beter hebben. Maar je hebt van de "rechtse elite" toch echt heel wat meer te vrezen als het om je basisrechten en je basisvoorzieningen gaat.

De afkeer van geleerdheid lijkt me trouwens niet verstandig. Ik denk tenminste dat als je naar een dokter moet, je graag hebt dat hij of zij kennis van zaken heeft. Je wilt niet behandeld worden door een kwakzalver.

In politiek Den Haag lopen er intussen te veel kwakzalvers rond. Ze komen alleen even de Kamer in om wat te roepen, een beetje te sarren en een propagandafilmpje op te nemen. Dat is niet zo moeilijk als je een beetje handig bent en gemakkelijk wilt scoren. En je strijkt er ook nog een prachtig salaris mee op. Maar we zijn natuurlijk beter af met mensen die een goed denkvermogen hebben, zeker in de politiek. Mensen die zich goed inlezen en voorbereiden op een vergadering, ook als dat veel tijd en inspanning vraagt. Die zaken van verschillende kanten kunnen bekijken om een goede afweging te maken. Ook al is dat niet cool of sexy en komt het eerder een beetje stoffig en "links-elitig"over.

Een betrouwbare arts zal je eerlijk zeggen wat eraan schort en welke nare behandeling of rottige medicijnen je nodig hebt. Ik begrijp natuurlijk de verleiding van de kwakzalver die zegt dat jij recht hebt op een prettig leven met vet eten, veel alcohol en nicotine. Maar ik raad je toch die betrouwbare arts aan. Ook als het om politieke keuzes gaat.

Beeld: Tjeerd Royaards - Trouw, 19 juni 2026

"Klimaatverandering is een linkse uitvinding!"

Wat zou het fijn zijn als dat waar was! Maar het valt niet meer te ontkennen dat onze planeet in gevaar is. We merken het zelf op steeds meer dagen waarop de hitte niet te harden is. We zien het aan ongekende stortbuien. En ook de wetenschappelijke bewijzen stapelen zich op. En als mensheid zijn we daar zelf schuldig aan: we zijn met te veel en we willen te veel.

Als oudere kan ik me daar schuldig onder voelen. Ik had het geluk op te groeien in een tijd van alsmaar meer en beter. Maar nu lopen we keihard tegen onze grenzen aan. En tegen die van onze planeet, ons thuis. En daar hebben (en krijgen!) natuurlijk vooral jongeren mee te maken.

Er zijn politici die roepen dat het allemaal wel meevalt en dat we rustig door kunnen gaan met leven zoals we dat nou eenmaal prettig vinden. Maar als we onze manier van leven aan hen toevertrouwen, zullen we nog veel meer kwijtraken. Het is simpelweg niet verstandig je geld uit te geven aan leuke dingen terwijl je huis dringend aan onderhoud toe is. De klimaatschade loopt nu al in de honderden miljarden.

Er zijn politici die wel weten dat er "een probleempje is met het klimaat", maar roepen dat wij als Nederland te klein zijn om het verschil te maken. Maar dat is net zoiets als meedoen met pesten omdat er anders toch wel gepest wordt. Bovendien ontwijk je daarmee de vraag of jij iemand zijn wilt die pest. Want ook hier moet de vraag worden gesteld wat voor mens je wilt zijn. Maak je de problemen erger of help je ze op te lossen? Als iedereen naar iedereen blijft wijzen, verandert er natuurlijk niets.

Wie het klimaatprobleem afdoet als een linkse uitvinding, neemt ons en onze toekomst niet serieus. En zichzelf en zijn eigen toekomst ook niet. Links doet dat wel. En daarom vraagt het ook méér van je dan alleen je stem.

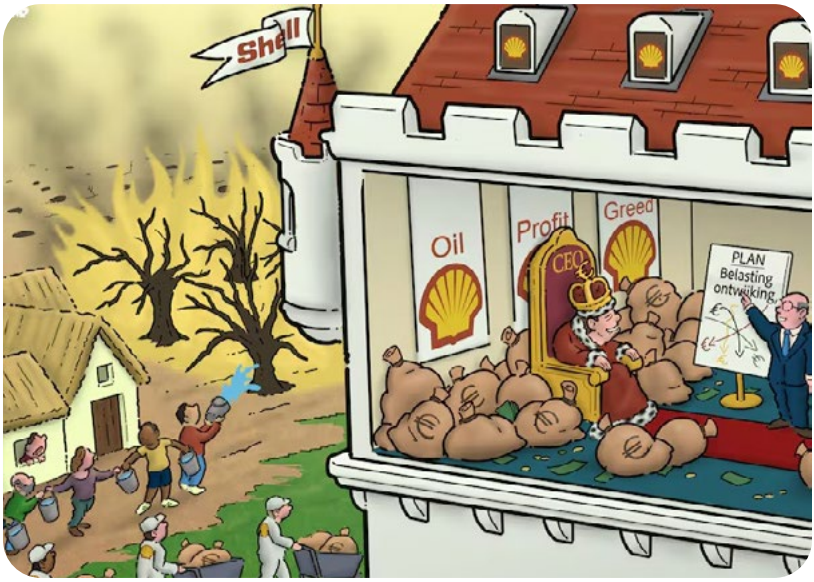

Beeld: Tjeerd Royaards - Trouw, 24 augustus 2026

EARTH SONG
MICHAEL JACKSON

Klik op de afbeelding om de video te zien

Beeld: ontleend aan de video.

"Wetenschap is ook maar een mening!"

De wetenschap heeft ons veel opgeleverd. Zo zou je smartphone niet werken als er niet heel veel onderzoek was gedaan. Zonder degelijk onderzoek zouden we ook geen goede medicijnen hebben, geen gps, geen auto's, geen bioscopen… en vul zelf maar aan.

Het is verleidelijk om alleen aan te nemen wat je goed uitkomt en bijdehante politici spelen daar graag op in. Die zeggen immers graag wat jij graag wilt horen. Maar het klopt natuurlijk niet. Want eerst kraken ze de wetenschap af: "Die lui die beweren ook maar wat, dus ga vooral door met wat je wilt." En even later halen ze diezelfde wetenschap er weer bij: "Maak je geen zorgen, de wetenschap lost het wel voor je op."

Het is erg als een boer (of andere ondernemer) moet stoppen met zijn bedrijf omdat het de gezondheid van mensen en van de natuur te veel in gevaar brengt. Maar toch doorgaan is net zoiets als doorgaan met je manier van leven als de dokter zegt dat je daarmee onherroepelijk op een hartinfarct afstevent.

Er is zelfs een president van een machtig land, die wetenschappers ontslaat die met resultaten komen die hem niet aanstaan. Hoe dom, hoe gevaarlijk wil je het hebben?

In ons land worden waarschuwende wetenschappers (nog) niet ontslagen. Maar ik vrees niet alleen voor hun baan als politici aan de macht komen die hen nu verdacht maken. Want het gebeurt nu al dat zulke wetenschappers bedreigd worden en met geweld te maken hebben.

Kijk dus uit met politici die blaten dat wetenschap ook maar een mening is. Ze zijn gevaarlijk!

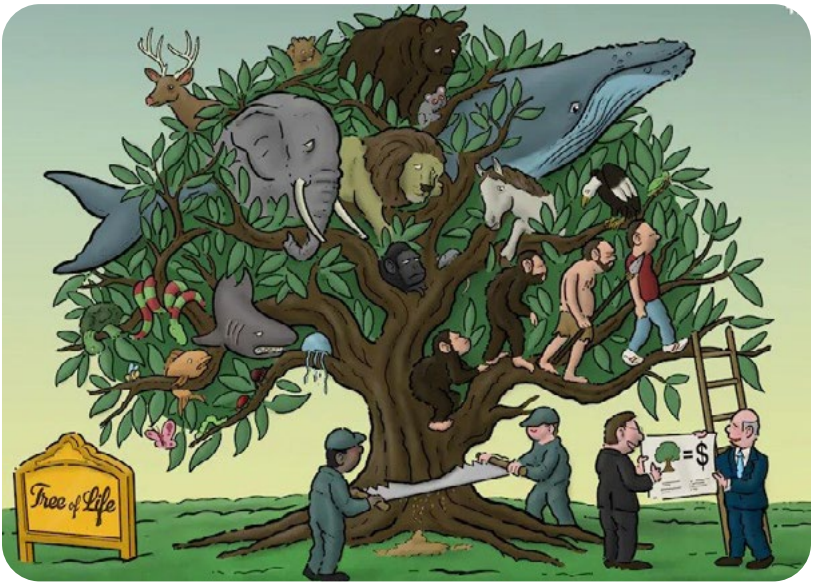

Beeld: Tjeerd Royaards - Trouw, 17 april 2026

"Kritiek op onze geschiedenis is verraad!"

Het is nooit fijn als iemand je zegt dat je iets fout hebt gedaan, *Applaus* is leuker! En ook hier spelen gevaarlijke politici gewiekst op in. Trots wijzen ze op het verleden toen Nederlanders de wereld over trokken en her en der stukken land in bezit namen. De oorspronkelijke bevolking werd onderdrukt, rijkdommen werden naar ons land verscheept en er werd goud geld verdiend aan de slavenhandel.

Een oom van mij moest na de Tweede Wereldoorlog als soldaat naar "Nederlands-Indië" (zo noemden wij Indonesië toen) om te vechten tegen mensen die vrij wilden zijn. Hij heeft de rest van zijn leven last gehad van wat hij daar gezien en gedaan heeft: "We hadden daar niets te zoeken! Natúúrlijk wilden die mensen vrij zijn. En ze hadden daar gewoon recht op." Maar er zijn politici die zeggen dat we trots moeten zijn op wat Nederlanders daar en in andere landen gedaan hebben. En dat excuses maken voor ons slavernijverleden een teken van zwakte is.

Excuses maken is eerder een teken van kracht. Ik denk tenminste altijd nog met respect terug aan een leraar die ruiterlijk erkende dat hij er ernstig naast gezeten had. Als klas voelden we dat hij er echt mee zat. Er valt moeilijk met je te leven als je geen sorry kunt zeggen. En er valt weinig goeds te verwachten van politici die dat niet kunnen, maar zichzelf best wel geschikt vinden om een land te besturen. Zo loopt er in Den Haag eentje rond die geen leden wil in zijn "partij" omdat hij inspraak maar lastig vindt en niet kan samenwerken...

Er zijn zelfs politici die vinden dat excuses voor het slavernijverleden niet nodig zijn omdat volgens hen witte mensen er gewoon récht op hebben om over ándere mensen te heersen. Omdat ze vinden dat witte mensen eigenlijk ook gewoon betere mensen zijn. Het liefst willen ze dan ook dat Nederland zo veel mogelijk wit is. Wat neerkomt op racisme.

Ze roepen natuurlijk ook dat mensen die naar ons land komen zich moeten aanpassen. Maar ze vergeten dat de Nederlandse veroveraars waar ze zo trots op zijn dat zelf nooit hebben gedaan. Overal waar die kwamen, hebben ze de oorspronkelijke bewoners hun manier van leven, hun godsdienst, hun normen en waarden opgedrongen. Vaak met geweld. Je moet er *Max Havelaar* van Multatuli nog maar eens op nalezen.

De vraag is natuurlijk niet wat je huidskleur of je achtergrond is. De vraag is of je een goed mens wilt zijn. Een samenleving (ook de Nederlandse!) kán alleen maar gezond zijn als heel verschillende mensen elkaar het licht in de ogen gunnen, elkaar willen helpen. En sorry kunnen zeggen als er iets niet goed is gegaan.

"Ik heb een droom, dat ooit de kinderen van vroegere slaven samen aan tafel zullen gaan met de kinderen van vroegere slaveneigenaren."
Martin Luther King (1929-1968)

Kritiek op onze geschiedenis is geen verraad. Kritiek is juist nodig om van fouten te kunnen leren. En net zoals een mens kan ook een samenleving niet zonder kritiek als ze gezond wil blijven én wil groeien.

Kijk dus uit voor politici die van geen kritiek op onze geschiedenis willen horen. Het betekent meestal ook dat ze niet erg openstaan voor kritiek op henzelf. Om het over humor en zelfspot maar niet te hebben.

"Asielzoekers zijn gevaarlijk!"

Anderen de schuld geven leidt sowieso de aandacht heel prettig af van eigen fouten. Er zijn dan ook politici die weinig anders doen dan dat. En als je dan toch vindt dat witte mensen beter zijn dan mensen met een kleurtje, dan zijn asielzoekers natuurlijk een gemakkelijk doelwit.

Als je mij vraagt of ik liever een azc naast de deur heb of een verzorgingstehuis, kan ik wel zeggen dat me dat niets uitmaakt, maar dat doet het wel. Want ook ik heb de neiging om vreemdelingen eerder met wantrouwen te benaderen dan met open armen. Maar ik ben daar niet trots op en vind dat ik mezelf op dat punt onderhanden moet nemen. Omdat veel mensen niet veilig zijn in hun eigen land, door oorlog, geweld en dictators die zich niets aantrekken van mensenrechten. Omdat veel mensen in hun eigen land geen fatsoenlijk bestaan hebben door mislukte oogsten en klimaatverandering. En omdat vooral rijke landen als het onze klimaatverandering veroorzaakt hebben en het nog steeds erger maken.

Maar het belangrijkste is dat ieder mens natuurlijk evenveel recht heeft op een goed leven, waar zijn of haar wieg ook gestaan heeft. Want álle mensen zijn in de eerste plaats bewoners van de aarde en dan pas van een land met grenzen en een vlag.

Er komen ook mensen naar Nederland voor een beter loon en niet zozeer omdat ze in hun eigen land niet veilig zijn. Maar geef ze eens ongelijk? Nederlanders verhuizen ook voor een betere baan. En er zijn rijke Nederlanders die zich in het buitenland vestigen om hier geen belasting te hoeven betalen. Influencers in Dubai bijvoorbeeld.

Wat zou je zelf eigenlijk doen als je geen toekomst zag in je eigen woonplaats, ook niet voor je kinderen? Ben je dan niet aan hen verplicht naar een beter leven te zoeken? Zolang we wereldwijd niet eerlijker delen, is het volkomen logisch dat mensen uit armere landen naar rijkere komen. Maar politici die minder of geen asielzoekers willen, zijn vreemd genoeg meestal ook tegen ontwikkelingshulp. Dat is natuurlijk niet erg slim. En al helemaal niet ménselijk.

Maar waarschijnlijk willen die politici helemaal geen oplossing. Want het scoort veel te goed om tegen asielzoekers te zijn en ze af te schilderen als een bende wilden voor wie meisjes en vrouwen niet veilig zijn. Ja, er zijn vreselijke dingen gebeurd die op geen enkele

manier goed te praten zijn. Maar het is misdadig om te doen of alle asielzoekers monsters zijn.

Als het over de veiligheid van meisjes en vrouwen gaat, maak ik me trouwens meer zorgen over hoe er in bepaalde kringen (ook politieke!) over meisjes en vrouwen gedacht en gepraat wordt. Gesteund door trieste mannetjesinfluencers bazelen ze dat meisjes en vrouwen het liefst geleid worden door échte mannen. En dat vrouwen er zijn om échte mannen te geven wat ze nodig hebben. Het is vrij duidelijk wat dat betekent, ook in bed.

Trap niet in deze bullshit! Niet als jongen. En niet als meisje. Geen mens wordt er beter van door te overheersen of zich te laten overheersen. En zeker niet gelukkiger. Je kunt er trouwens gif op innemen dat politieke jongetjes die dit soort onzin beweren niet tot een gelijkwaardige relatie in staat zijn.

Ondertussen zijn inderdaad niet álle asielzoekers lieverdjes. En soms zit er een gevaarlijke rotzak tussen. Zoals er ook onder witte, hier geboren Nederlanders gevaarlijke rotzakken zijn. En dan hebben we het nog niet eens gehad over de moeilijke omstandigheden waarin veel asielzoekers soms jarenlang moeten zien te overleven, na alles wat ze vaak al hebben meegemaakt. Veel van de felle demonstranten zouden vermoedelijk snel door het lint gaan als ze het als asielzoeker in een azc moesten zien uit te houden.

Uiteindelijk is er maar één oplossing voor de problemen die witte Nederlanders met asielzoekers hebben – en voor de problemen die asielzoekers met witte Nederlanders hebben. We zullen eerlijker moeten delen. Wereldwijd. Het goede nieuws is dat niet alleen degene die ontvangt daar beter van wordt. Ook degene die geeft, heeft er veel mee te winnen. Omdat we als mensen in *Hart* en *Ziel* gericht zijn op liefde en vriendschap. En omdat elke asielzoeker niet minder mens is dan elke geboren en getogen witte Nederlander.

Beeld: Tjeerd Royaards - Trouw, 1 mei 2026

"Wie niet hetero is verdient geen respect!"

Eerlijk gezegd heb ik weinig zin om aan deze onzin veel woorden vuil te maken. Waarom zou een homo of transgender geen respect verdienen? Wat heb je er voor last van als twee mannen hand in hand lopen? Wat heb je er voor last van als je buurman vroeger buurvrouw was?

Ooit had ik een leerling die zich kwaad maakte over het homohuwelijk dat toen net mogelijk was geworden. Toen ik hem wat beter leerde kennen, vertrouwde hij me toe dat hij bij zichzelf ontdekt had dat hij niet op meisjes maar op jongens viel. Om dat voor zichzelf en voor anderen te ontkennen leek schelden op homo's de beste weg.
"Die pesten zitten zelf in de nesten" wordt er wel gezegd. Niet iedereen die wat op homoseksualiteit tegen heeft, zal zelf wel homo zijn. Maar wie zeker van zichzelf is en goed in zijn vel zit, heeft niet de minste behoefte een ander lastig te vallen over zijn of haar geaardheid.

Politici die doen of homoseksuele mensen geen respect verdienen, zijn vaak dezelfden die zich tegen "de linkse elite", tegen asielzoekers en tegen vreemdelingen keren. Wel vreemd dat het vaak ook dezelfden zijn die de mond vol hebben over vrijheid… Maar die vrijheid geldt hier dan weer niet. Want het is zo lekker gemakkelijk scoren door anderen de schuld te geven van de problemen in Nederland. En zij hebben natuurlijk de oplossing: "Stem op ons en wij zullen ze wel voor je aanpakken!" Maar homohaat is ALTIJD een zwaktebod.

Hoe mensen liefde met elkaar beleven, gaat natuurlijk alleen hen aan. De vraag is dan ook niet of je zus of zo geaard bent. De vraag is ook hier of je een goed mens wilt zijn. Of je in de liefde voor elkaar betrouwbaar bent en niet over elkaars grenzen gaat. Of je de ander kunt respecteren, juist in zijn of haar anders zijn dan jij. Want alleen zo kun je samen zorgen voor een goed bestaan in een menselijke samenleving.

CHECKLIST GEVAARLIJKE LEIDERS

Gevaarlijke leiders
uit verleden en heden:

- zeggen dat het eigen volk in alles op de eerste plaats moet staan.
- dulden geen tegenspraak en willen alleen maar jaknikkers en meelopers.
- doen graag alsof God zelf hen heeft aangesteld om het volk te redden.
- zeggen dat eerdere regeringen het land aan de rand van de afgrond hebben gebracht.
- zeggen dat traditionele normen en waarden verkwanseld zijn, maar dat zij die in ere zullen herstellen.
- zeggen dat zij geen slappelingen zijn en zullen dóen wat ze zeggen.
- geven altijd anderen de schuld, het liefst vreemdelingen, minderheden en andere kwetsbaren..
- schilderen “links” af als het grote kwaad.
- zeggen dat vreemdelingen gevaarlijk zijn.
- minachten wie geen stoere heteroman is.
- minachten vrije kunst(enaars), zeker als ze die niet begrijpen.
- zeggen op te komen voor wie sterk is en hard werkt.
- hebben weinig op met wie kwetsbaar en afhankelijk is.
- hebben baat bij onrust en chaos en wakkeren die graag aan.
- verdragen geen kritiek en geven nooit hun fouten toe.
- kunnen niet kritisch over zichzelf nadenken.
- hebben grote moeite met humor en zelfspot.
- liegen en verdraaien, beledigen, sarren en kwetsen.
- zorgen voor gelikte propaganda om hun macht te vergroten.
- ondermijnen en slopen de democratie.
- ondermijnen en slopen de vrije pers.
- ondermijnen en slopen de onafhankelijke rechtspraak.
- ondermijnen en slopen de onafhankelijke wetenschap.
- zeggen dat het volk een grote toekomst wacht met hen als leider.
- brengen veel ellende teweeg.
- zijn diepongelukkige mensen die het contact met hun *Hart* en *Ziel* compleet zijn kwijtgeraakt.
- komen vroeg of laat ten val

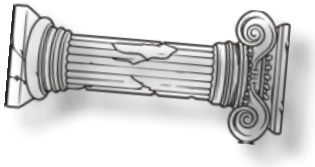

The Great Dictator Speech

In 1940 bracht Charlie Chaplin “The Great Dictator” uit. Op het hoogtepunt van zijn macht komt de dictator tot inkeer en doet een verrassende oproep tot menselijkheid en samenwerking.

Klik op de afbeelding om de video te zien

Beeld: ontleend aan de video

Beeld: Tjeerd Royaards - Trouw, 8 juni 2026

Toen de nazi's kwamen...

"Toen de nazi's de communisten arresteerden,
heb ik gezwegen;
ik was immers geen communist.

Toen ze de sociaaldemocraten gevangenzetten,
heb ik gezwegen;
ik was immers geen sociaaldemocraat.

Toen ze de vakbondsleden kwamen halen,
heb ik niet geprotesteerd;
ik was immers geen vakbondslid.

Toen ze de Joden opsloten, heb ik niet geprotesteerd;
ik was immers geen Jood.

Toen ze mij kwamen halen
was er niemand meer, die nog protesteren kon."

Dominee Martin Niemöller (1892–1984)

DEEL 3 OM EEN MENSELIJKE SAMENLEVING

"When day comes, we step out of the shade,
aflame and unafraid,
the new dawn blooms as we free it.
For there is always light,
if only we're brave enough to see it.
If only we're brave enough to be it."

Amanda Gorman
Uitgesproken bij de inauguratie van Joe Biden
als president van de VS, 20 januari 2021

Gezondheid

Na alle giftige overtuigingen die worden rondgepompt, keer ik graag weer terug naar wat goed is. Ik geloof in ieder geval dat we als mensen daarvoor bedoeld zijn en leg tien leefregels aan je voor die al vele eeuwen meegaan. Ze laten zien hoe je een goed mens kunt zijn. En hoe je samen met anderen kunt zorgen voor een menselijke samenleving.

Gelukkig ben je!

Gelukkig ben je wanneer je beseft dat je bedoeld bent om rechtop te lopen en als een vrij mens te leven.

Gelukkig ben je wanneer je integer bent, je niet met alle winden meewaait of je in duizend bochten wringt om er maar bij te horen. Wanneer je overeind blijft wanneer je gevraagd wordt te buigen voor machten waarvan je wéét dat ze niet goed zijn. Wanneer je durft te zijn wie je bent en je hart, je woorden en je daden één zijn.

Gelukkig ben je wanneer je je horizon niet dichtmetselt
met beelden die door anderen
of door jezelf geschapen zijn.
Wanneer je niet verliefd bent op je eigen waarheden
of je grote gelijk,
maar open staat voor nieuwe inzichten en ervaringen.

Gelukkig ben je wanneer je geen holle woorden spreekt
over waarachtige liefde.
Wanneer jouw geloof en intenties zuiver zijn
en je van daaruit jezelf,
de anderen en de wereld
alleen maar goed wilt doen.

Gelukkig ben je wanneer je jezelf en anderen
voldoende rust gunt om te herademen
en tijd neemt om te ontdekken wat jou,
de mensen om je heen
en de wereld goed doet.

Gelukkig ben je wanneer je respect hebt voor je bronnen
en wie vóór jou leefden het gewicht geeft dat ze toekomt.
Zodat je uit je jeugd en achtergrond meeneemt
wat goed is maar ook weloverwogen
en duidelijk aangeeft
wat volgens jou anders en beter gemoeten had.

Gelukkig ben je wanneer je leeft
vanuit een diep respect voor het leven
en het voeden en koesteren wilt.

Gelukkig ben je wanneer je trouw aan jezelf
en anderen bent
en eerlijk en open in je relaties en contacten staat.

Gelukkig ben je wanneer je bezit
niet ten koste van anderen gaat.
Wanneer je genieten kunt
van wat je meegekregen en verzameld hebt,
of dat nu materieel of immaterieel is,
en je in staat bent te delen met wie dat nodig heeft.

Gelukkig ben je wanneer je eerlijk en oprecht bent,
naar jezelf en anderen,
en je met je woorden alleen maar goed wilt doen.

Gelukkig ben je wanneer je zo thuis bent in jouw leven
dat geen kreet, geen vaag verlangen of domme drift
je ooit nog weer de weg naar de leegte in laat slaan.

Naar de Tien Woorden van Bevrijding
in het Oude Boek van Liefde, Exodus 20:1-17

Laat je hart spreken

Hang een hart voor je raam.
Als teken van goede wil, solidariteit en verbondenheid.
Natuurlijk kan dat het **SAMEN LEVEN hart van Vluchtelingenwerk** zijn.
Of het raampostertje van **Om een menselijke samenleving**.

Maar het zou nog mooier zijn als iedereen haar
of zijn eigen hart laat spreken.
Wellicht ben je zelf creatief
of tekent en kleurt een (klein-)kind een hart.

Een groot hart. Een klein hart.
Een ingetogen hart. Een kleurrijk hart.
Maar steeds een hart dat zegt:
ik sta voor de zachte krachten van menselijkheid,
vriendschap en verbondenheid.

Help mee

HELP MEE DE PDF EN HET BOEKJE TE VERSPREIDEN:
Het is verkrijgbaar voor slechts 1 euro per stuk.
(NB. Dit is de kostprijs in het najaar van 2026.)
Om de prijs zo laag mogelijk te houden is het alleen verkrijgbaar via Morgenland Uitgeverij.

EEN UPDATE VAN) DEZE PDF
kun je downloaden op de pagina
"Om een menselijke samenleving" van Morgenland
en eventueel doorsturen naar wie je maar wilt.

Ook gratis te downloaden:
- Raamposter (A4) *Om een menselijke samenleving*
- *Checklist Gevaarlijke Leiders*
Pdf *De dans op de vulkaan* - A.M. de Jong

www.morgenlanduitgeverij.nl

Een eerdere waarschuwing:

De dans op de vulkaan
De democratie in gebreke
A.M. de Jong

ISBN 9789083436449 64 blz.

Met deze brochure neemt A.M. de Jong eind 1938 scherp stelling tegen het opkomende populisme en fascisme. Het zou hem zijn leven kosten.

Met vlammende woorden beschrijft hij hoe het veelkoppige monster van het fascisme ontstaan is en groeit. Messcherp analyserend waarschuwt hij voor de verschrikkingen waartoe dictators in staat zullen blijken te zijn. Vanuit diepe betrokkenheid roept hij zijn lezers indringend op pal te staan voor de vrijheid en de democratische rechtstaat.

De dans op de vulkaan kan niet alleen vanuit een historisch perspectief profetisch genoemd worden, maar laat zich juist nu als verbluffend en verontrustend actueel lezen.

De dans op de vulkaan - A.M. de Jong

Zie ook:

A.M. de Jongmuseum

Mischien ook interessant:

Boeken over wie en wat je als mens bent en kunt zijn:

Leef wat je bent - Een boek om langzaam te lezen

Parels uit het Oude Boek van Liefde

Boerenknechtje anno 1936

Neem een gratis abonnement op de Zachte Krachten Brief

De Zachte Krachten Brief

Begin een Zachte Krachten Kring

De Zachte Krachten Kring

Meer informatie vind je op:

www.dirkvandeglind.nl

www.morgenlanduitgeverij.nl

